

Dato: 30. januar 2024

Tværasektorielt samarbejde mellem socialpsykiatriske botilbud og ambulante psykiatriske botilbudsteams

Region Hovedstadens Psykiatri har siden 2017 ydet ambulant psykiatrisk behandling til patienter på botilbud via botilbudsteams. Først blev to botilbudsteams etableret på PC Glostrup og PC Amager via satspuljeprojektet "*Styrket sundhedsfaglig rådgivning og lettere adgang til psykiatrisk udredning*". Motiveret af de forbedringer for både beboere og for det tværasektorielle samarbejde mellem personale som blev erfaret i projektperioden¹, tilførte Regionsrådet i 2020 midler til vedvarende drift af eksisterende botilbudsteams, samt etablering af yderligere tre botilbudsteams på henholdsvis PC København, PC Ballerup og PC Nordsjælland.

Målgruppe

Den særlige botilbudsbetjening omfatter borgere, der bor på socialpsykiatriske botilbud efter servicelovens § 107 og 108 samt almenboliglovens § 105 med støtte efter serviceloven. Der er tale om betjening af beboere på både kommunalt, regionalt og privat drevne botilbud.

¹ <https://sst.dk/da/udgivelser/2021/Styrket-sundhedsfaglig-raadgivning-og-lettere-adgang-til-psykiatrisk-udredning>

Borgere der har ophold på et botilbud, tilhører en gruppe af mennesker, der har størst behov for kommunal støtte og samtidig hjælp fra behandlingspsykiatrien. Derfor er det særligt nødvendigt med et tæt samarbejde mellem de socialfaglige og sundhedsfaglige medarbejdere, således at alle medarbejdere, der er omkring den enkelte beboer, kan opnå et indgående kendskab og en fælles forståelse for beboerens samlede situation.

Aktuelle botilbudsbetjening ved botilbudsteams

Det overordnede formål med at etablere botilbudsteams har været at bygge bro mellem botilbuddets socialfaglige og behandlingspsykiatriens sundhedsfaglige verden, således at den behandling og den sociale hjælp og støtte, der tilbydes, bliver oplevet af beboeren/patienten som en koordineret og sammenhængende indsats.

Botilbudsteamet leverer en indsats både i forhold til beboerne/patienterne på botilbuddet og til medarbejderne på botilbuddet. Teamets opgaver omfatter således:

- Udgående og når nødvendigt opsøgende ambulant psykiatrisk udredning og behandling, herunder initiering af indlæggelse, når mest hensigtsmæssigt, samt besøg under indlæggelsen og hurtig og tæt opfølgning efter indlæggelse i samarbejde med botilbuddet.
- Koordinerende funktion mellem aktørerne omkring patienterne på botilbuddene.
- Rådgivning og kompetenceudvikling til botilbuddets medarbejdere

Botilbudsteamet er et intensivt ambulant behandlingstilbud, idet teamet er udgående og tillige har en akut tilkaldefunktion i almindelig dagtid. Teamet varetager planlagte forløb og samtaler samt iværksætter den ekstra hjælp og støtte, der skal til i patientens ustabile og akutte faser.

Botilbudsteamets faste tilstedeværelse på botilbuddene danner grundlag for et tæt samarbejde både med beboerne og personalet, og der opnås en lettere adgang til behandlingspsykiatrisk udredning og rådgivning til patienter, der bor på botilbuddene og det personale, der yder socialfaglig støtte til beboeren.

Region Hovedstadens Psykiatris koordinationsgruppe for botilbudsteams har udarbejdet fælles patientforløbsbeskrivelse som aktuelt implementeres i alle fem botilbudsteams, hvilken understøtter fælles retningslinjer på tværs af regionen, og dermed styrker lighed i sundhed.

Botilbudsteamenes sammensætning:

I alle Regions Hovedstadens Psykiatris fem botilbudsteam er tilknyttet:

- Sygeplejersker
- Læge

Yderligere har de fem teams forskellige øvrige ressourcer, eksempelvis:

- Recovery-mentor
- Farmaceut
- Socialrådgiver
- Psykolog
- Psykomotorisk terapeut

Aktuelt betjener Region Hovedstadens Psykiatri botilbudsteams i alt 72 botilbud, og yder ambulant behandling til omkring 1350 patienter.

Tværsektorielt puljefinansieret projekt om styrkelse af det tværsektorielle samarbejde

Region Hovedstadens Psykiatri ansøgte i sommeren 2022 Sundhedsstyrelsens pulje "Udbredelse af Botilbudsteams", og fik godkendt midler til et tværsektorielt projekt mellem socialpsykiatri og den ambulante hospitalspsykiatri.

Region Hovedstaden har med projektet ønsket at bygge videre på de gode erfaringer med botilbudsteams gjort siden 2016 og i samspil med kommunale og regionalt drevne botilbud at videreudvikle en samarbejdsmodel til at understøtte det tværsektorielle samarbejde. Botilbudsteams og botilbud manglede ved projektstart et fælles tværsektorielt redskab til at dele viden om og koordinere indsatser til fælles patienter/beboere.

Projektet er et tværsektorielt samskabelsesprojekt, hvor Københavns Kommune og Den Sociale Virksomhed indgår med i alt tre udvalgte botilbud. I projektet afprøves nye tværsektorielle aktiviteter og der udarbejdes på baggrund af projektets erfaringsopsamling en tværsektoriel samarbejdsmodel for botilbud og botilbudsteam. Det er forventningen og forhåbningen at samarbejdsmodellen kan implementeres i botilbudsteamenes allerede eksisterende samarbejdsaftaler med øvrige ikke projektdeltagende botilbud efter projektperioden.

Det overordnede formål med projektet er i videst muligt omfang at forebygge forværringer i beboernes tilstand, og således også nedbringe beboerens behov for indlæggelser, genindlæggelser og tvangsindlæggelser.

Projektets fokus har været at styrke det tværsektorielle samarbejdsfællesskab, herunder at udvikle en samarbejdsmodel som kan sikre:

- Et koordineret og sammenhængende forløb for patienter/beboere på tværs af den regionale psykiatri og botilbuddene.

- At der arbejdes med udgangspunkt i fælles mål for patient/beboer-forløbene og ud fra en kollektiv situationsopfattelse.
- En helhedsorienteret indsats, med fokus på recovery og en meningsfuld deltagelse i samfundet.
- At der observeres og handles på tidlige tegn på forværring med mulighed for at intensivere såvel den socialpsykiatriske indsats, som den ambulante psykiatriske behandling.

Det er i projektet inkluderet, at de projektdeltagende botilbud og botilbudsteams som del af udviklingen af en fælles arbejdsmodel, afprøver nedenstående indsatser:

A. Fælles beboeroverbliksmøder:

Med inspiration fra F-ACT boardmøder afprøves i projektet tværsektorielle beboeroverbliksmøder. Møderne afholdes ugentligt, med deltagelse af både botilbudsteammedarbejdere og medarbejdere på botilbud. På beboeroverbliksmødet skabes overblik over, hvilke fælles beboere der aktuelt opfylder kriterier for en intensiveret indsats og hvor den intensiverede indsats i fællesskab koordineres, samt hvor opgavefordeling i forhold til koordination med øvrige samarbejdspartnere aftales.

Der er i projektet udarbejdet og afprøvet faste kriterier for en fælles intensiveret indsats, med formålet:

- a. At understøtte gensidig forventningsafstemning/enighed om, hvad der er akut og behøver en ekstra koordination og kontakt mellem botilbud og botilbudsteam.
- b. At sikre at den fælles indsats om beboere er fleksibel, og at den tilpasses den enkelte beboers behov (at indsatsens intensitet kan skrues op og ned).

I projektets arbejdsgrupper er der, med inspiration fra F-ACT, yderligere udviklet og afprøvet brug af en beboeroverblikstavle som fælles redskab til at strukturere møderne. Tavlen indeholder faste kolonner, som fx beboerens mål og ønsker, hvilket kriterier der udløser en intensiveret indsats, samt planlagte socialpsykiatriske og ambulante psykiatriske interventioner for den kommende uge. Formålet med at benytte en beboeroverblikstavle på det fælles møde er:

- c. At skabe et fælles og samlet overblik over de beboere på det enkelte botilbud, som til enhver tid har behov for en intensiveret indsats.
- d. Sikre at de rette medarbejdere ved, hvilken opgave/hvilke interventioner, den intensiverede indsats indeholder, samt hvornår disse udføres, og evt. hvem disse interventioner skal udføres i samarbejde med.

- e. Give et fælles sprog og en fælles vurdering af akut/sub akut mellem botilbudsteamets medarbejdere og personalet på botilbud

B. Fælles kompetenceudviklingsaktiviteter:

I projektet afprøves desuden fælles kompetenceudviklingsaktiviteter. Kompetenceudviklingsaktiviteter er fælles aktiviteter hvor både personale fra botilbud og botilbudsteam deltager, som ikke er aktiviteter der er del af det almene samarbejde om de individuelle forløb omkring fælles beboere. Aktiviteter kan således spænde fra aktiviteter med to personer (en fra botilbud og en fra botilbudsteam) til deltagelse af alle medarbejdere på botilbud og i botilbudsteam, samt eventuelle eksterne inviterede deltagere. Formålet med fælles kompetenceudviklingsaktiviteter er at:

- Vidensdele, erfaringsudveksle og kompetenceudvikle på tværs af botilbudssamarbejdet.
- Styrke den relationelle koordinering (herunder opbygge fælles mål, fælles viden, gensidig respekt, kommunikation som er hyppig og rettidig, problemløsende og præcis).

Resultater og erfaringer med betjeningen af botilbud ved botilbudsteams

Region Hovedstadens Psykiatri har siden etableringen af botilbudsteams erfaret at denne organisering har løftet kvaliteten af behandlingen for en gruppe af mennesker med meget komplekse tilstande og livssituationer. Yderligere tilkendegiver de socialpsykiatriske botilbud en stor tilfredshed med etableringen af botilbudsteams. Det har væsentligt forbedret det tværsektorielle samarbejde at botilbuddet har faste samarbejdspartnere og kender, hvem de skal have fat på.

Med en tværsektoriel samarbejdsmodel forventer Region Hovedstadens Psykiatri at kunne forbedre kvaliteten af det tværsektorielle samarbejde yderligere til gavn for beboere med svære psykiske lidelser. Der er endnu ikke lavet projektevaluering, men kvalitative rapporter fra projektdeltagende personale viser, at de fælles nye aktiviteter hos dem har bidraget til:

- En mere forebyggende indsats, hvor tidligere tegn på forværring er blevet delt og en fælles indsats har medført stabilisering inden behov for indlæggelse.
- Større vidensdeling og koordinering omkring beboere der har behov for en intensiveret indsats. Bedre fælles forståelse af beboerens aktuelle situation og styrket udgangspunkt for den fælles indsats.

- En mere helhedsorienteret indsats, hvor både psykiatriske og socialpsykiatriske fagligheder kommer i spil til gavn for beboerne.

Fremtidige udviklingspunkter for botilbudsbetjeningen

Udbredelse af tværsektoriel samarbejdsmodel

Region Hovedstadens Psykiatri ønsker efter endt projektperiode at udbrede og implementere de gode erfaringer med tværsektorielle samarbejdsstrukturer i alle eksisterende samarbejdsaftaler med botilbud som betjenes af vores fem botilbudsteams. Vi forventer med en bred implementering at kunne:

- Løfte den tværsektorielle indsats botilbudsbeboere modtager, uanset hvor de bosat, og styrke sektorovergangene for nogle af de allermest udsatte borgere
- På regionalt plan skabe rammer for vidensdeling og samarbejde mellem sektorerne og i fællesskab sikre gode sammenhængende forløb for borgerne.

Region Hovedstadens Psykiatris ønske om at styrke det tværsektorielle samarbejde omkring botilbudsbeboere i hele regionen er i overensstemmelse med 10-årsplanens punkt 2.2 *"Styrkede indsatser til mennesker med svær grad af psykisk lidelse"*, hvor målsætningen bl.a. er at styrke overgange for borgere på botilbud, herunder plan om udbredelse af botilbudsteams nationalt. I forbindelse med 10-årsplanen er der varigt fra 2024 afsat 59 mio. årligt. Sundhedsstyrelsen planlægger at nedsætte en national arbejdsgruppe i forbindelse ovenstående implementering af botilbudsteams i alle regioner fra 2024.

Region Hovedstadens Psykiatri vurderer, at en succesfuld udbredelse og implementering af en tværsektoriel samarbejdsmodel kræver prioritering af ressourcer til en centralt drevet implementeringsproces. På baggrund af erfaringerne fra både første og nuværende satspuljeprojekt vurderes der behov for at facilitere lokale implementeringsprocesser, som kan sikre lokal forandring og bæredygtighed, og at det er nødvendigt at disse processer understøttes centralt fra. De tre projektenheder i nuværende projekt har fremhævet, at selve projektprocessen har styrket den tværsektorielle fælles indsats, sikret lokal motivation og bidraget til en meningsfuld tilpasning af samarbejdsstrukturerne til den lokale kontekst. I projektet har botilbud og botilbudsteam i fællesskab sat fokus på og haft gensidig dialog om, hvad det gode tværsektorielle samarbejde er, samt evalueret samarbejdet og de nye samarbejdsaktiviteter på både ledelsesniveau og medarbejderniveau,

Samtidig har vi i Region Hovedstadens Psykiatri både i indeværende projekt, samt i vores implementering af F-ACT teams i hele regionen erfaret at implementering af komplekse samarbejdsstrukturer, som kræver både adfærds- og kulturændringer, kræver vedvarende opfølgning og støtte over en periode efter opstart af den nye praksis, for at opnå succesfuld implementering og dermed opnå de ønskede gevinster. I F-ACT har vi erfaret at en central understøttelse er en forudsætning, da centrene ikke selv har kapacitet til dette. Yderligere er en central understøttelse nødvendig for en opnå en tilpas ensartet implementering til at lighed for sundhed kan garanteres for patienterne.

På baggrund af aktuelle projekt vurderes det, at der ved udbredelse vil være behov for præimplementeringsaktiviteter, samt implementeringsunderstøttelse af samlet varighed omkring 1 år for processen pr. botilbud. Vores botilbudsteams samarbejder med mellem 8-25 botilbud fordelt på adskillige kommuner, så der vil være behov for en gradvis inklusion af botilbud. Således forventes samarbejdsmodellen at kunne implementeres i samarbejdet med alle botilbud på cirka 3 år.

Styrket tværsektorielt samarbejde med døgnafsnit

Region Hovedstadens Psykiatri ser behov for fremadrettet at arbejde med at styrke samarbejdsaftalerne mellem botilbudsteams og døgnafsnit, og skabe strukturer for større vidensdeling mellem sengeafsnit og botilbud om botilbudenes og sengeafsniternes vilkår, rammer og lovgivning. Samt forbedre det tværsektorielle samarbejde om udarbejdelsen af udskrivnings- og koordinationsplaner.

I 2019 vedtog Folketinget en ændring af psykiatriloven, som skulle give sammenhængende forløb, og rette op på den manglende koordination mellem regioner og kommuner om borgere indlagt i psykiatrien. Lovændringen gav regionerne et ansvar for at tage initiativ til en koordineret indsats for borgeren gennem udskrivningsaftalerne. Jævnfør Rigsrevisionens rapport "*Beretning om borgerforløb fra psykiatrien til sociale botilbud*" udgivet i juni 2023 er der stadig en udfordring i det tværsektorielle samarbejde omkring borgere som indlægges og enten er tilknyttet et botilbud eller har behov herfor. Rigsrevisionens undersøgelse viser bl.a. at regionerne i mange tilfælde ikke har levet op til kravet om udarbejdelse af udskrivningsaftaler, som skal sikre sammenhængende forløb for borgerne. Det er Region Hovedstadens Psykiatris erfaring, at der for nuværende mangler tilstrækkelig med gensidigt kendskab til hinandens rammer, lovgivning og opgaver på tværs af botilbud og psykiatriske sengeafsnit, hvorved patienter eksempelvis udskrives på tidspunkter, hvor der ikke er personale på botilbuddet til at understøtte en hensigtsmæssig overgang og opfølgning. Region Hovedstadens Psykiatri kunne således ønske sig at igangsætte et supplerende udviklingsarbejde med målsætningen at udarbejde stan-

darder for tværsektorielle samarbejdsstrukturer mellem botilbud, botilbudsteam og sengeafsnit, når botilbudsbeboere er indlagt og i overgange mellem enhederne.

Styrket samarbejde om sikkerhed for medarbejdere på botilbud og i botilbudsteams

Siden 2012 er 6 medarbejdere blevet dræbt af beboere på socialpsykiatriske botilbud. Medarbejdere fra de regionale botilbudsteams har deres daglige gang på botilbuddene og deltager hyppigt i situationer (fx at give depotmedicin), der kan udvikle sig i kritisk retning. Erfaringer fra Den Sociale Virksomhed, der driver 4 socialpsykiatriske tilbud i Region Hovedstaden, viser at der er brug for at styrke forebyggelsen af farlige situationer bl.a. gennem systematisk risikovurdering og for at sikre systematisk psyko-fysisk træning af medarbejderne, herunder vedligeholdelse af kompetencerne. Samme erfaring har Københavns Kommune gjort sig og har på den baggrund iværksat mange tiltag.

Mange socialpsykiatriske botilbud arbejder med risikovurdering og træning af konflikthåndtering. Men der er ikke nogen fælles systematik eller opfølgning på tværs af sektorerne. Ligesom der ikke er fælles redskaber og standarder for risikovurdering og samarbejde om konflikthåndtering i samarbejdet mellem botilbud og botilbudsteams. Region Hovedstadens Psykiatri er i dialog med Den Sociale virksomhed om at igangsætte udvikling af en fælles sikkerhedsinstruks,

Fælles redskaber og standarder for risikovurdering og konflikthåndtering vil kunne bidrage til at deeskalere og/eller håndtere risikosituationer hos en målgruppe, hvor risikoen for alvorlige hændelser er høj.

Arbejdet med tværsektorielle sikkerhedsinstrukser skal aftales mellem regional psykiatri og kommunalt og regionalt drevne botilbud. Der ses potentiale for at aktiviteterne i indeværende projekt også kan udgøre en platform for styrkelsen af samarbejdet om sikkerhed. Dels ved at fælles overbliksmøder kan rumme fælles risikovurderinger og koordinerede interventioner for håndtering og deeskalering. Dels ved at fælles kompetenceudviklingsaktiviteter også kan vedrøre fælles kompetenceudvikling og vedligehold af konflikthåndteringskompetencer.